

S.E.

Ze dne 20. října 1956.
20,25 hod.

Úvaha Ferdinanda Peroutky .

V Polsku konal se soud nad některými z těch, kdo se súčastnili krvavých demonstrací v Poznani letos v červnu kdo namočili prapor do krve padlého druhá a nescuceho v čele dobili policejní vězení ,kdo ubili brutálního důstojníka tajné policie ,kdo i když přijely vládní tanky přece ještě volal :chléb a svobodu. Pražský rozhlas také referoval o poznanském procesu.Někdy jednu minutu denně, někdy vůbec ne. To je jako referovat jednu minutu..

Nad těmi,kdo v Poznani byli obžalováni ,že ubili policejního důstojníka ,byl vynesen neobyčejně mírný rozsudek , čtyři roky vězení. Při krutosti komunistické justice, se to skoro rovná osvobození. Ostatní procesy byly odloženy při rychlosti komunistické justice se to skoro rovná odvolání procesu. Na druhé straně vláda utrpěla ztráty.

Po poznaňských bouřích dva ministři resignovali ,vůdce Komunistické strany v poznanském okresu byl odvolán , několik policejních úředníků bylo zatčeno a budou souzeni pro brutalitu. Polská vláda zvládla povstání a nevyřádila se potom pomstychtivě. Uvedeme ty okolnosti, které činí z poznanského procesu historickou událost za železnou oponou. Ačkoliv Polsko a Československo jsou si rovny v tom, že jsou to dnes komunistické státy ,československé obyvatelstvo si závistivě povzdychně nad poznanským procesem. A proto pražský rozhlas byl tak malomluvný. Poznanské přeličení se konalo pod kontrolou západních právníků, diplomatů a novinářů. Soudce při čtení rozsudku prohlásil ,že nevzal v úvahu přiznání ,která obžalovaní učinili před procesem to je, dokud byli výhradně v rukou tajné policie.

Komunistická justice vždy odsuzovala lidi vždy podle protokolu,který dostala od tajné policie. V Poznani její moc nad soudem po prvé byla zlomena. A můžeme téměř cítit, jak soudcové se slunili ve své znova získané právnické důstojnosti ,jak hrde oddělovali moc soudníod moci vládní. Státní žalobce se také změnil, zdůstojnil ,jeho pohled se roušřítil. Připustil ,že se zatčenými bylo surově nakládáno a dodal, že vinníci byli potrestáni. Jak vidíme, zdi budovy tajné policie nejsou už neproniknutelný ,jak dále vidíme, vláda už nestojí za všech okolností za tajnou policií. V této kluzké, rychle se měnící době za železnou oponou se sluší, aby tajná policie v Československu si z toho vzala výstrahu. Co bylo, nemusí být.

Universitní profesor psychologie byl v Poznani povolán jako svědek a podal dobrozdání,že prostě nahromaděná nenávist proti tajné policii vybuchla. To se blížilo dobrozdání, že brutální policisté mohou být zbiti.

Ani slovem neneznačil tento učený svědek, že by to mohla být nespravedlivá nenávist. A státní žalobce dokonce právili, že tento proces je součástí boje o vládu zákona v Polsku. Advokáti se také změnili snad také nejvíce. Až dosud před komunistickými soudy obžalovaný měl nemilosrdného žalobce před sebou a nemilosrdného obhájce vedle sebe a nevěděl, koho se bát více. Obhájce jednal jako druhý žalobce. Ale v Poznani, pravil před soudem advokát Wojčák, sám komunista, ty, kteří jsou správu odpovědní za události, třeba hledat mezi vysokou byrokracií, která se stala téměř dědičnou.

Vláda, státní žalobce, soudcové, spisovatele, noviny, odpustili si obvyklý pokus, vyličit poznaňské bouře jako dílo cizích agentů, nebo jako spiknutí poražené a přestrojené buržoasie.

První sekretář polské Komunistické strany Eduard Ochab prohlásil, nejdříve je třeba hledat sociální kořen událostí, které pro celou naši stranu jsou výstražným znamením. Musí být dozváno, že naše snahy zvýšit životní úroveň byly nedostatečné. Nikdo se neznačil předstírat, že Stalin, nebo Berija, nebo kult osobnosti jsou viny. Se vzácnou otevřeností bylo dozváváno, my strana jsme vini. Soud žaloval jen několik vyjimečných případů. Ale tím, že vláda demonstrující dělníky před soud nepohnala, mlčky připustila, že demonstrace jsou povoleny, že stávka je dovolena. Soud mlčel, když jeden z obžalovaných odpověděl: Učil jsem se ve škole, že dělnická třída vždy má bojovat za zlepšení svých životních podmínek.

To vše dohromady představuje patrně nenapravitelný otřes v komunistickém soudnictví, který se bude šířit, jako kruhy na vodě. Je celkem známo, že polská vláda musila odolávat nátlaku Rusů, kteří žádali, aby byl uspořádán obvyklý divadelní proces s hromy a blesky, s doznamením a kajícností, s postavami cizích agentů, kteří s falešnými vousy se vplížili v spokojený dělnický dav a strhli ho k nerozvážnostem. V červenci sám ruský ministerský předseda Bulganin přijel do Varšavy s touto výzvou. Polská vláda ho vyslechla ale nakonec v náhlém výbuchu nezávislosti postavila se na stanovisko, žeže cizí agenti, nybrž nespokojení Poláci demonstrovali. At jakékoli byly její důvody, polská vláda odmítla zakrývat sociální síly, které se v bouřích provedly. Odhodlala se naopak k čemuž novému a významnému. Nepotlačovat sociální síly, nybrž zařadit je do vývoje země jako hnací, de předu pudící živel.

Ve zprávě poznaňského městského komitétu, je tato za železnou oponou zcela nová věta. Organisace strany nemohly se proti agitaci postavit s náležitou energií, poněvadž požadavky osazenstva továren v podstatě byly oprávněné. Před poznaňským soudem, nepravda i násilí se objevily v oslabeném stavu. Nevím, která slabost se vyskytla dříve, zda slabost nepravdy, nebo slabost násilí, spíše obě spolu souvisí, poněvadž v komunistickém režimu nepravda obvykle

zakrývá násilí a násilí zakrývá nepravdu. Když přicházejí, nebo odcházejí, násilí jdou spolu jedněmi dveřmi dovnitř, nebo jedněmi dveřmi ven. Jakmile obžalovaným před poznanským soudem bylo dovoleno mluvit pravdu o jejich životě a o sociálních podmínkách, do kterých byli postaveni a jakmile advokátům bylo dovoleno, aby to potvrdili, bylo jasno, že už nemůže být vynesen krutý, ničeho nedbající stranický rozsudek. Jednoho dne lépe pochopíme, jak to všechno přišlo, ale jisté je, že v Polsku došlo k veřejnému zpytování svědci.

Právě napsal polský komunistický spisovatel: Nemohu sám sobě udělit odpuštění, ospravedlnění tím, že práv jsem nevěděl o existenci sovětských trestních táborů. Nemohu sám sobě udělit odpuštění, ospravedlnění tím, že práv jsem nevěděl o deportaci Poláků na Sibiř a do polárních krajů. Jestliže někdo ochabnul, zmalomyslněl, jestliže někdo podléhá pokušení, mávnout nad vším rukou, nechť sem pohlédne. Ve světle toho, co se nyní děje v Polsku, musí být posouzeno, zda věci za železnou oponou zamrzly navždy, nebo zda pohyb, pokrok, reforma jsou možny, zda odvaha je bezcenná. Polská společnost jako celek, komunisti i nekomunisti v posledních letech příliš daleko se pohnuli, aby prostý návrat do minulého stavu věcí byl možný. Jako jiné, ani tato řeka nepoteče zpět.

V poslední době často říkáme, sledujte, co se děje v Polsku, Maďarsku, Jugoslavii. Nemíváme příležitost říci s potěšením, sledujte, co se děje v Československu. Západní pozorovatelé se někdy ptají a proč vaše země kráčí, nebo stojí vzadu. Patrně nejméně očekávali, že země s tak silnou demokratickou tradicí se bude opozdovat. Připouštím pravdivost některých kritických poznámek, ale vždy pravím: Hlavní příčina je v tom, že československá vláda je ze všech nejzatvrzelejší. Není tak rozpačitého, tak ulekaného ministerstva, jako toho, který sedí v Praze. Polská vláda je odvážnější polská, maďarská vláda je odvážnější maďarská. Jiné vlády se potěšily a naše polekala, když bylo vrchními komunistickými autoritami vyhlášeno, že jsou možné různé cesty k socialismu. K tomu uvolnění, k němuž došlo v Polsku došlo ve spolupráci vlády s lidem. Polská vláda by také mohla jako naše činit zase umílet spisovatele. Po poznanském procesu je vidět ještě jasněji, že polská vláda umí využít toho, že v zemi existuje oposice. Skoro s ní spolupracuje užívá ji jako nástroje, by si vydobyla právo na svou zvláštní cestu k socialismu. Československá vláda však nedovede nic jiného, než existenci oposice jednotvárně popírat. Než aby se svěřila lidovým hnutím, naše vláda raději setrvává v pohodlné pro ni pohodlné závislosti. Snad je to nedostatek talentu, snad nedostatek úmyslu, ale jistě je to nadbytek obav. Maďarskí, rumunští, bulharští komunisté putují do Bělehradu, odkud stále zaznívá hlas o různosti cest k socialismu, což znamená výzvu k nezávislosti na Rusku. Jen českoslovenští komunisté nikam neputují. Za scénou se odehrává dosti

jemilosrdný boj maršála Tita proti pražské vládě. Cím více Tito nabývá na vlivu, tím horší je posice pražské vlády, která má na svědomí nejkrvavější proces proti titoismu a která by musela zaplatit za smír osobními oběťmi ze svého středu, jeko už Maďaři zaplatili. U nás ještě vinnici sedí na svých místech.

Proces se Slánským se změnil v mrak, který visí nad zemí, který spolu vytváří současnou historii národa, který ho zdržuje. Polská vláda je v nesrovnatelně lepší posici, poněvadž ani v nejhorší době se nedala donutit, aby inscenovala takové falešné procesy, jako byl proces se Slánským a Clementisem. Československá vláda bojuje sobecký boj a národ za to platí tím, že stojí téměř na posledním místě v reformním hnutí za Železnou oponou. Vláda prokazuje špatnou, velmi špatnou službu národu.

Před sto léty napsal Karel Marx, že Poláci a Maďaři jsou národy s historií, ale Češi a Slováci, že žádné historie nemají. Vláda mítí národy do takové posice, aby nějaký nový Marx mohl napsat, že Češi a Slováci nemají významné současné historie.

d

x x x